

**KONSTYTUCYJNY SPÓR
O GRANICE ZMIAN ORGANIZACJI
I ZASAD DZIAŁANIA
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO**

czerwiec 2015 – marzec 2016

redakcja naukowa Piotr Radzewicz, Piotr Tuleja

Z MATERIAŁAMI ŹRÓDŁOWYMI DOSTĘPNYMI ON LINE

MONOGRAFIE

KONSTYTUCYJNY SPÓR O GRANICE ZMIAN ORGANIZACJI I ZASAD DZIAŁANIA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

czerwiec 2015 – marzec 2016

redakcja naukowa Piotr Radzewicz, Piotr Tuleja

Wojciech Białogłowski, Aleksandra Dębowska

Monika Florczak-Wątor, Marzena Laskowska

Bogumił Naleziński, Agata Niżnik-Mucha, Maciej Pach

Piotr Radzewicz, Jarosław Sułkowski, Piotr Tuleja

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Recenzent
Prof. dr hab. Leszek Garlicki

Wydawca
Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący
Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne
Michał Dymiński

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Poszczególne rozdziały napisali:

Wojciech Białogłowski – rozdziały XI, XIII, XIV

Aleksandra Dębowska – rozdział XVIII

Monika Florczak-Wątor, Bogumił Naleziński – rozdział XVI

Marzena Laskowska – rozdziały VII, VIII, IX

Agata Niżnik-Mucha – rozdziały IV, V, VI

Maciej Pach – rozdziały II, X

Piotr Radzewicz – rozdziały XV, XVII

Piotr Radzewicz, Piotr Tuleja – Wprowadzenie

Jarosław Sułkowski – rozdziały I, III

Piotr Tuleja – rozdział XII

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-267-0

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	19
Wprowadzenie	21
Kalendarium wydarzeń	23
Rozdział I	
Kryteria oraz procedura wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego	29
1. Kryteria oraz procedura wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r.	29
1.1. Proces ustawodawczy	29
1.1.1. Projekt ustawy	29
1.1.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	31
1.1.3. Prace ustawodawcze w Senacie	35
1.1.4. Ustalenie ostatecznego brzmienia ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	36
1.2. Postępowanie przed TK	37
1.2.1. Uwagi wstępne	37
1.2.2. Wniosek do TK z dnia 17 listopada 2015 r.	39
1.2.3. Stanowiska uczestników postępowania przed TK w sprawie K 34/15	39
1.2.4. Rozprawa przed TK w sprawie K 34/15	42
1.3. Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 34/15	44
1.3.1. Zgodność art. 18 ustawy o TK z 2015 r. w związku z art. 22 § 1 pkt 3 ustawy o SN w związku z art. 194 ust. 1 Konstytucji .	44
1.3.2. Zarzuty niezgodności art. 19 ust. 2 oraz art. 137 ustawy o TK z 2015 r. z art. 112 i art. 197 Konstytucji	45
2. Kryteria oraz procedura wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 19 listopada 2015 r.	48
2.1. Uwagi wstępne	48
2.2. Proces ustawodawczy	50
2.2.1. Projekt ustawy	50
2.2.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	51

2.2.3.	Prace ustawodawcze w Senacie	53
2.2.4.	Publicystyka	55
2.3.	Postępowanie przed TK	57
2.3.1.	Wniosek do TK z dnia 23 listopada 2015 r.	57
2.3.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK w sprawie K 35/15	57
2.3.3.	Rozprawa przed TK w sprawie K 35/15	62
2.4.	Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 35/15	64
3.	Procedura wyboru sędziów Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r.	65
3.1.	Proces ustawodawczy	65
3.1.1.	Projekt ustawy	65
3.1.2.	Prace w Sejmie	66
3.1.3.	Prace w Senacie	67
3.2.	Postępowanie przed TK	68
3.2.1.	Wnioski do TK	68
3.2.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK w sprawie K 47/15	68
3.3.	Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 47/15	69

Rozdział II

Termin składania wniosków w sprawie wyboru sędziów Trybunału w 2015 r. ...	71	
1.	Proces ustawodawczy – ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym	71
1.1.	Projekt ustawy	71
1.2.	Postępowanie ustawodawcze w Sejmie	72
1.3.	Postępowanie ustawodawcze w Senacie	80
1.4.	Postępowanie ustawodawcze w Sejmie w sprawie uchwały Senatu	85
1.5.	Zastosowanie art. 137 i późniejsze wydarzenia	87
2.	Proces ustawodawczy – ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	88
2.1.	Pierwszy projekt ustawy	88
2.2.	Drugi projekt ustawy	89
2.3.	Postępowanie ustawodawcze w Sejmie	90
2.4.	Postępowanie ustawodawcze w Senacie	97
2.5.	Wydarzenia po uchwaleniu ustawy	104
3.	Postępowanie przed TK w sprawie ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (K 34/15)	106
3.1.	Wniosek do TK	106
3.2.	Stanowiska uczestników postępowania	108
3.3.	Rozprawa przed TK	112
4.	Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 34/15	114
4.1.	Dopuszczalność orzekania w sprawie art. 137	114

4.2.	Zgodność z art. 112 Konstytucji	115
4.3.	Zgodność z art. 194 ust. 1 Konstytucji	116
4.4.	Zgodność z art. 62 ust. 1 i z art. 197 Konstytucji	117
4.5.	Zgodność z art. 2 Konstytucji	117
5.	Postępowanie przed TK w sprawie ustawy z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (K 35/15)	118
5.1.	Wnioski do TK	118
5.2.	Stanowiska uczestników postępowania	123
5.3.	Rozprawa przed TK	126
6.	Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 35/15	129
6.1.	Zgodność z art. 194 ust. 1 w zw. z art. 7 Konstytucji	129
6.2.	Zgodność z art. 45 ust. 1, art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji w zw. z art. 6 ust. 1 EKPCz oraz z art. 25 lit. c w zw. z art. 2 i art. 14 ust. 1 MPPOiP .	130
6.3.	Zgodność z art. 2, art. 10 i art. 173 Konstytucji	130
7.	Wydarzenia po ogłoszeniu wyroku w sprawie K 35/15	130
8.	Opinia Komisji Weneckiej	131

Rozdział III

Ślubowanie osoby wybranej na stanowisko sędziego Trybunału

Konstytucyjnego wobec Prezydenta	132
1. Ślubowanie osoby wybranej na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r.	132
1.1. Proces ustawodawczy	132
1.1.1. Projekt ustawy	132
1.1.2. Prace ustawodawcze	134
1.2. Postępowanie przed TK	134
1.2.1. Uwagi wstępne	134
1.2.2. Wniosek do TK z dnia 17 listopada 2015 r.	135
1.2.3. Stanowiska uczestników postępowania przed TK w sprawie K 34/15	135
1.2.4. Rozprawa przed TK w sprawie K 34/15	136
1.3. Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 34/15	137
1.3.1. Zgodność art. 21 ust. 2 ustawy o TK z 2015 r. z art. 194 ust. 1 Konstytucji	137
1.3.2. Zgodność art. 21 ust. 1 ustawy o TK z 2015 r. z art. 194 ust. 1 Konstytucji	137
2. Ślubowanie osoby wybranej na stanowisko sędziego Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 19 listopada 2015 r.	138
2.1. Uwagi wstępne	138
2.2. Proces ustawodawczy	140
2.2.1. Projekt ustawy	140
2.2.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	141
2.2.3. Prace ustawodawcze w Senacie	142

2.3.	Postępowanie przed TK	144
2.3.1.	Wniosek do TK z dnia 23 listopada 2015 r.	144
2.3.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK w sprawie K 35/15	144
2.3.3.	Rozprawa przed TK w sprawie K 35/15	146
2.4.	Rozstrzygnięcie TK w sprawie K 35/15	147
2.4.1.	Zgodność art. 21 ustawy o TK z 2015 r. w brzmieniu nadanym ustawą listopadową z art. 194 ust. 1 Konstytucji	147
2.4.2.	Zgodność art. 21 ust. 1a ustawy o TK z 2015 r. z art. 194 ust. 1 w związku z art. 10, art. 45 ust. 1, art. 173 oraz art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji	148

Rozdział IV

Immunitet formalny sędziego Trybunału w stanie spoczynku	150
1. Proces ustawodawczy	150
1.1. Projekt ustawy	150
1.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	153
1.3. Prace ustawodawcze w Senacie	153
2. Postępowanie przed TK	154
2.1. Wnioski do TK	154
2.2. Stanowiska uczestników postępowania przed TK	155
2.3. Rozprawa przed TK	156
3. Rozstrzygnięcie TK	157
3.1. Zagadnienia wstępne o charakterze formalnym	157
3.2. Zgodność art. 24 ust. 1 i 2 w zw. z art. 42 ustawy o TK z art. 196 Konstytucji	158

Rozdział V

Postępowanie dyscyplinarne wobec sędziego Trybunału Konstytucyjnego	162
1. Proces ustawodawczy	162
1.1. Projekt ustawy. Prace ustawodawcze w Sejmie	162
1.2. Prace ustawodawcze w Senacie	164
2. Postępowanie przed TK	165
2.1. Wnioski do TK	165
2.2. Stanowiska uczestników postępowania przed TK	167
2.3. Rozprawa przed TK	169
3. Rozstrzygnięcie TK	170
3.1. Wstępne zagadnienia formalne	170
3.2. Przedstawienie sposobu wszczynania postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego Trybunału oraz ustalenie, w jaki sposób kwestionowane przepisy modyfikują sposób inicjowania tego postępowania	170

3.3. Przedstawienie relacji występujących pomiędzy organami uprawnionymi do składania wniosku na podstawie zaskarżonych przepisów a Trybunałem Konstytucyjnym	173
3.4. Zgodność art. 1 pkt 5 ustawy nowelizującej i dodanego art. 28a ustawy o TK z art. 173 w związku z art. 10 ust. 1 oraz z art. 195 ust. 1 Konstytucji	174
3.5. Opinia Komisji Weneckiej	176

Rozdział VI

Złożenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego z urzędu	177
1. Proces ustawodawczy	177
1.1. Projekt ustawy	177
1.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	178
1.3. Prace ustawodawcze w Senacie	180
2. Postępowanie przed TK	182
2.1. Wnioski do TK	182
2.2. Stanowiska uczestników postępowania przed TK	186
2.3. Rozprawa przed TK	187
3. Rozstrzygnięcie TK	189
3.1. Zaskarżone przepisy	189
3.2. Postępowanie dotyczące złożenia z urzędu sędziego TK – ogólna charakterystyka, zmiana w porównaniu do poprzedniego stanu prawnego	190
3.3. Ocena zgodności art. 1 pkt 6 ustawy nowelizującej, uchylającego art. 31 pkt 3 ustawy o TK, z art. 173 w związku z art. 10 Konstytucji ...	192
3.4. Ocena zgodności art. 1 pkt 7 ustawy nowelizującej i dodanego art. 31a ustawy o TK oraz art. 1 pkt 8 ustawy nowelizującej w zakresie, w jakim zmienia art. 36 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK, i zmienionego art. 36 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK z zasadą określoności prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji	193
3.5. Ocena zgodności art. 1 pkt 7 ustawy nowelizującej i dodanego art. 31a ustawy o TK oraz art. 1 pkt 8 ustawy nowelizującej w zakresie, w jakim zmienia art. 36 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK, i zmienionego art. 36 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK z art. 173 w związku z art. 10 ust. 1, art. 195 ust. 1 oraz art. 78 Konstytucji	195
3.6. Ocena zgodności art. 1 pkt 2 ustawy nowelizującej i zmienionego art. 8 pkt 4 ustawy o TK oraz art. 1 pkt 8 ustawy nowelizującej w zakresie, w jakim zmienia art. 36 ust. 2 ustawy o TK, i zmienionego art. 36 ust. 2 ustawy o TK z art. 173 w związku z art. 10 ust. 1 i art. 195 ust. 1 Konstytucji	198
3.7. Opinia Komisji Weneckiej	199

Rozdział VII

Procedura wyboru Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego	200
1. Uwagi wprowadzające	200
2. Ustawa o TK z 2015 r.	201
2.1. Proces ustawodawczy	201
2.1.1. Prezydencki projekt ustawy o TK	201
2.1.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	203
2.1.3. Prace ustawodawcze w Senacie	206
2.2. Postępowanie przed TK	208
2.2.1. Wnioski do TK	208
2.2.2. Stanowiska podmiotów biorących udział w postępowaniu przed TK	209
2.2.3. Rozprawa przed TK	211
2.3. Rozstrzygnięcie TK	211
3. Ustawa nowelizująca z dnia 19 listopada 2015 r.	213
4. Ustawa nowelizująca z dnia 22 grudnia 2015 r.	217

Rozdział VIII

Kadencyjność stanowiska Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego	223
1. Uwagi wprowadzające	223
2. Ustawa o TK. Proces ustawodawczy i postępowanie przed TK	224
2.1. Projekt ustawy o TK	224
2.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	224
2.3. Prace ustawodawcze w Senacie	227
2.4. Wnioski do TK	230
2.5. Stanowiska podmiotów biorących udział w postępowaniu przed TK ..	231
2.6. Rozprawa przed TK	233
3. Listopadowa ustawa nowelizująca. Proces ustawodawczy i postępowanie przed TK	234
3.1. Projekt ustawy nowelizującej	234
3.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	235
3.3. Prace ustawodawcze w Senacie	236
3.4. Wnioski do TK	239
3.5. Stanowiska podmiotów biorących udział w postępowaniu przed TK ..	240
3.6. Rozprawa przed TK	242
4. Rozstrzygnięcie TK	243
4.1. Kadencyjne pełnienie funkcji kierowniczych w TK a standardy demokratycznego państwa prawnego	243
4.2. Ubieganie się o reelekcję i ponowny wybór na stanowisko Prezesa lub Wiceprezesa TK	244

Rozdział IX

Wygaszenie kadencji Prezesa i Wiceprezesa Trybunału Konstytucyjnego	247
1. Uwagi wprowadzające	247
2. Proces ustawodawczy	248
2.1. Projekt ustawy nowelizującej	248
2.2. Prace ustawodawcze w Sejmie	249
2.3. Prace ustawodawcze w Senacie	251
3. Postępowanie przed TK	254
3.1. Wnioski do TK	254
3.2. Stanowiska podmiotów biorących udział w postępowaniu przed TK ..	257
3.3. Rozprawa przed TK	260
4. Rozstrzygnięcie TK	260
4.1. Treść normatywna art. 2 ustawy nowelizującej	260
4.2. Konstytucyjny status Prezesa i Wiceprezesa TK	261
4.3. <i>Ratio</i> skrócenia okresu urzędowania Prezesa i Wiceprezesa TK a jego legitymizacja	263
4.4. Zgodność art. 2 ustawy nowelizującej z art. 7 i art. 10 Konstytucji oraz z art. 2 w związku z art. 180 ust. 1 i 2 w związku z art. 194 ust. 1 Konstytucji	263
4.5. Zgodność art. 2 ustawy nowelizującej z art. 45 ust. 1 Konstytucji	265
4.6. Zgodność art. 2 listopadowej ustawy nowelizującej z art. 6 ust. 1 EKPCz oraz art. 25 lit. c w związku z art. 2 i art. 14 ust. 1 MPPOiP	266

Rozdział X

Procedura stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP	268
1. Uwagi wstępne	268
2. Proces ustawodawczy – ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym	269
2.1. Projekt ustawy	269
2.2. Opinie prawne do projektu ustawy	270
2.3. Postępowanie ustawodawcze w Sejmie	274
2.4. Postępowanie ustawodawcze w Senacie i postępowanie ustawodawcze w Sejmie w sprawie uchwały Senatu	288
3. Proces ustawodawczy – ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	290
3.1. Projekt ustawy	290
3.2. Postępowanie ustawodawcze w Sejmie	291
3.3. Postępowanie ustawodawcze w Senacie	297
4. Postępowanie przed TK	298
4.1. Wniosek do TK	298
4.2. Stanowiska uczestników postępowania	299
4.3. Rozprawa przed TK	301

5.	Rozstrzygnięcie TK	303
5.1.	Zgodność z art. 118 ust. 1 i art. 119 ust. 2 Konstytucji RP	303
5.2.	Zgodność z art. 197 Konstytucji	303
5.3.	Zgodność z art. 2, art. 7, art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 131 ust. 1 Konstytucji	306
6.	Kolejne ustawy dotyczące Trybunału Konstytucyjnego	306

Rozdział XI

Orzekanie „we własnej sprawie” przez Trybunał Konstytucyjny	308	
1.	Wprowadzenie	308
2.	Okoliczności faktyczne związane z wyrokiem w sprawie o sygn. K 34/15	308
2.1.	Prace koncepcyjne nad projektem nowej ustawy o TK	308
2.2.	Prace legislacyjne nad projektem ustawy o TK; udział sędziów TK w posiedzeniach komisji i podkomisji sejmowych	309
2.3.	Wniosek w sprawie zbadania konstytucyjności ustawy o TK z 2015 r.	309
2.4.	Postanowienie TK o wyłączeniu sędziów	309
2.5.	Rozprawa przed TK	312
3.	Stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w wyroku z dnia 3 grudnia 2015 r.	313
3.1.	Zabezpieczenie zasady nadrzędności Konstytucji	313
3.2.	Wyłączna kognicja TK do oceny ustawy dotyczącej tego organu	313
3.3.	Kontrola konstytucyjności ustawy o TK a orzekanie przez Trybunał „we własnej sprawie”	315
4.	Okoliczności faktyczne związane z wyrokiem w sprawie K 35/15	316
4.1.	Nowela listopadowa ustawy o TK z 2015 r.	316
4.2.	Wnioski o zbadanie konstytucyjności noweli listopadowej oraz zmienionych przez nią przepisów ustawy o TK z 2015 r.	316
4.3.	Postanowienie TK o wyłączeniu sędziów	316
4.4.	Rozprawa przed TK	317
5.	Stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w wyroku z dnia 9 grudnia 2015 r.	317
6.	Poselski projekt zmiany Konstytucji w zakresie odebrania Trybunałowi Konstytucyjnemu kognicji do badania konstytucyjności ustawy o TK	318
6.1.	Inicjatywa ustawodawcza	318
6.2.	Propozycje projektu w sprawie podmiotu uprawnionego do badania zgodności ustawy o TK	318
6.3.	Opinie krytyczne w toku postępowania legislacyjnego	319
6.4.	Opinie pozytywne w toku postępowania legislacyjnego	320
7.	Zakończenie	320
7.1.	Dotychczasowy stan prawny	320
7.2.	Orzeczenia Trybunału dotyczące materii związanych z TK przed 2015 r.	320

Rozdział XII

Funkcjonalność organizacji i trybu działania Trybunału Konstytucyjnego	322
1. Nowość normatywna	322
1.1. Inicjatywa ustawodawcza i pierwsze czytanie projektu ustawy	322
1.2. Prace w Komisji Ustawodawczej	326
1.3. Drugie czytanie projektu ustawy	333
1.4. Dodatkowe sprawozdanie Komisji Ustawodawczej	335
1.5. Trzecie czytanie projektu ustawy	338
1.6. Postępowanie w Senacie	339
1.7. Konsultacje, opinie i ekspertyzy w ramach procesu ustawodawczego .	359
1.8. Inne opinie, artykuły, komentarze, glosy, stanowiska zajmowane w sferze publicznej, publicystyce oraz nauce prawa	363
2. Wątpliwości konstytucyjne	364
2.1. Wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego	364
2.2. Wniosek grupy posłów z dnia 31 grudnia 2015 r.	365
2.3. Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich	367
2.4. Wniosek Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 15 stycznia 2016 r.	369
2.5. Wniosek grupy posłów z dnia 29 grudnia 2015 r.	370
2.6. Stanowiska uczestników postępowania	371
2.7. <i>Amicus curie</i>	373
3. Wyrok TK z dnia 9 grudnia 2015 r., K 47/15	376
3.1. Przebieg postępowania, w tym rozprawy	376
3.2. Tezy wyroku	388
4. Ocena analizowanych rozwiązań, przeprowadzona przez Komisję Wenecką	396
4.1. Rozpoznawanie spraw według kolejności wpływu	396
4.2. Podwyższenie wymogu kworum sędziów orzekających w pełnym składzie (13 spośród 15 sędziów)	398
4.3. Wymóg uzyskania 2/3 głosów do wydania orzeczenia	399
4.4. Wyznaczanie terminów rozpraw	401
4.5. Uwagi podsumowujące	402

Rozdział XIII

Status pracowników Biura Trybunału Konstytucyjnego należących do służby prawnej Trybunału	404
1. Wprowadzenie	404
1.1. Pojęcie „służby prawnej Trybunału Konstytucyjnego”	404
1.2. Uprawnienia członków służby prawnej TK	405
2. Nowela grudniowa oraz wątpliwości konstytucyjne	406
2.1. Projekt ustawy o zmianie ustawy o TK z 2015 r.; odebranie członkom służby prawnej uprawnienia do złożenia egzaminu sędziowskiego	406
2.2. Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka	407
2.3. Prace nad projektem w komisji po pierwszym czytaniu	407

2.4.	Drugie czytanie projektu ustawy; dodanie przepisu przejściowego w przedmiocie egzaminu sędziowskiego	408
2.5.	Uchwalenie noweli grudniowej oraz jej wejście w życie	409
2.6.	Sprawa K 47/15	409
2.7.	Zarzuty KP Nowoczesna i KP PSL odnośnie do art. 3 noweli grudniowej	410
2.8.	Opinia <i>amici curiae</i> Fundacji im. Stefana Batorego	410
2.9.	Stanowisko Prokuratora Generalnego	411
3.	Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2016 r.	411
3.1.	Rozstrzygnięcie w zakresie przepisów odnoszących się do sytuacji prawnej członków służby prawnej TK	411
3.2.	Skutek orzeczenia o niekonstytucyjności całej noweli grudniowej	412
3.3.	Ocena konstytucyjności art. 3 noweli grudniowej	412
4.	Zakończenie	413

Rozdział XIV

Postanowienie zabezpieczające Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wstrzymania wyboru sędziów Trybunału		414
1.	Wprowadzenie	414
1.1.	Odesłanie do instytucji postępowania cywilnego w postępowaniu przed TK	414
1.2.	Instytucja „zabezpieczenia” w postępowaniu przed TK	415
1.3.	Instytucja zabezpieczenia powództwa w k.p.c.	415
2.	Okoliczności prawne i faktyczne związane z wydaniem przez TK postanowienia w sprawie wstrzymania wyboru tzw. sędziów grudniowych .	416
2.1.	Podstawa prawna wyboru sędziów TK na miejsce sędziów, których kadencja upływała 6 listopada oraz 2 i 8 grudnia 2015 r.	416
2.2.	Wybór tzw. sędziów październikowych	417
2.3.	Wątpliwości konstytucyjne odnośnie do podstawy prawnej wyboru tzw. sędziów październikowych; nieprzyjęcie przez Prezydenta ślubowania od wybranych sędziów	417
2.4.	Nowy wniosek w sprawie konstytucyjności podstawy prawnej wyboru tzw. sędziów październikowych	418
2.5.	Nowela listopadowa ustawy o TK z 2015 r.	419
2.6.	Uchwały Sejmu w przedmiocie „stwierdzenia braku mocy prawnej” uchwał w sprawie wyboru tzw. sędziów październikowych; wyznaczenie terminu wyboru nowych sędziów TK przez Sejm	419
2.7.	Wniosek o wydanie przez TK postanowienia zabezpieczającego	420
2.8.	Postanowienie zabezpieczające	420
2.9.	Wybór tzw. sędziów grudniowych oraz złożenie przez nich ślubowania	421
2.10.	Stanowisko RPO w postępowaniu w sprawie K 34/15	422
2.11.	Ocena konstytucyjności art. 137 ustawy o TK z 2015 r.	422

3.	Opinia Komisji Weneckiej	423
4.	Wnioski dotyczące postanowienia zabezpieczającego z dnia 30 listopada 2015 r.	423
4.1.	Dotychczasowe stanowisko TK	423
4.2.	Dopuszczalność zmiany stanowiska przez TK	424

Rozdział XV

Vacatio legis ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale

Konstytucyjnym	426	
1.	Proces ustawodawczy	426
1.1.	Projekt ustawy	426
1.2.	Prace ustawodawcze w Sejmie	427
1.3.	Prace ustawodawcze w Senacie	431
2.	Postępowanie przed TK	433
2.1.	Wnioski do TK	433
2.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK	435
2.3.	Rozprawa przed TK	438
3.	Rozstrzygnięcie TK	439
3.1.	Zgodność art. 5 grudniowej ustawy nowelizującej z art. 2 Konstytucji	439
3.2.	Zgodność art. 5 grudniowej ustawy nowelizującej z art. 188 pkt 1 Konstytucji	441
3.3.	Zgodność art. 5 grudniowej ustawy nowelizującej z art. 8 ust. 1 Konstytucji	442
4.	Opinia Komisji Weneckiej	442

Rozdział XVI

Tryb uchwalenia zmian do ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	444	
1.	Wstęp	444
2.	Proces ustawodawczy	445
2.1.	Tryb uchwalenia ustawy nowelizującej z dnia 19 listopada 2015 r.	445
2.1.1.	Wniesienie projektu	445
2.1.2.	Pierwsze czytanie	445
2.1.3.	Drugie czytanie	446
2.1.4.	Trzecie czytanie	446
2.1.5.	Prace ustawodawcze w Senacie	447
2.1.6.	Podpisanie i ogłoszenie	447
2.2.	Tryb uchwalenia ustawy nowelizującej z dnia 22 grudnia 2015 r.	447
2.2.1.	Wniesienie projektu	447
2.2.2.	Pierwsze czytanie	448
2.2.3.	Prace Komisji Ustawodawczej	448
2.2.4.	Drugie czytanie	450
2.2.5.	Ponowne prace Komisji Ustawodawczej	450
2.2.6.	Trzecie czytanie	450

2.2.7.	Prace ustawodawcze w Senacie	451
2.2.8.	Podpisanie i ogłoszenie	451
2.3.	Wnioski dotyczące procesu ustawodawczego	451
3.	Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym	453
3.1.	Postępowanie przed TK w sprawie K 35/15	453
3.1.1.	Wnioski do TK	453
3.1.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK	456
3.1.3.	Rozprawa przed TK	457
3.2.	Postępowanie przed TK w sprawie K 47/15	458
3.2.1.	Wnioski do TK	458
3.2.2.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK	460
3.2.3.	Rozprawa przed TK	462
3.3.	Wnioski dotyczące obu postępowań przed TK	463
4.	Rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego	464
4.1.	Orzeczenie TK w sprawie K 35/15	464
4.1.1.	Pierwszeństwo zarzutów proceduralnych	464
4.1.2.	Ustalenie zakresu zarzutów	464
4.1.3.	Specyfika kontroli przez TK trybu uchwalenia aktu prawnego	464
4.1.4.	Naruszenia konstytucyjnych norm proceduralnych	465
4.1.5.	Szybkość postępowania	467
4.1.6.	Brak opinii KRS	467
4.2.	Orzeczenie TK w sprawie K 47/15	468
4.2.1.	Pierwszeństwo zarzutów proceduralnych	468
4.2.2.	Ustalenie zakresu i treści zarzutów	468
4.2.3.	Szybkość postępowania ustawodawczego – trzy czytania	469
4.2.4.	Zakres dopuszczalnych poprawek	471
4.2.5.	Brak opinii KRS	471
4.3.	Wnioski dotyczące obu orzeczeń TK	472
5.	Opinia Komisji Weneckiej	473
6.	Zakończenie	473

Rozdział XVII

Podstawa prawna kontroli konstytucyjności ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r.

o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym	475	
1.	Wprowadzenie	475
2.	Wnioski do TK	476
3.	Stanowiska uczestników postępowania przed TK	478
4.	Stanowiska <i>amici curiae</i>	481
5.	Postanowienie TK o skierowaniu sprawy na rozprawę	483
6.	Ekspertyzy i opinie prawne przedstawione przez Ministra Sprawiedliwości	484
7.	Ekspertyzy i opinie prawne przedstawione przez Sejm	490
8.	Rozprawa przed TK	492
9.	Opinia Komisji Weneckiej	494

10. Rozstrzygnięcie TK	495
11. Zdania odrębne sędziów TK	500

Rozdział XVIII**Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego wydawanych na tle ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym i jej kolejnych**

nowelizacji	503
1. Uwagi ogólne	503
2. Wyrok z dnia 3 grudnia 2015 r., K 34/15 – przedmiot rozstrzygnięcia i stanowisko Trybunału Konstytucyjnego co do jego skutków	506
3. Wyrok z dnia 9 grudnia 2015 r., K 35/15 – przedmiot rozstrzygnięcia i stanowisko Trybunału co do jego skutków	511
4. Wyrok z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15 – przedmiot rozstrzygnięcia i stanowisko Trybunału co do jego skutków	514
5. Problem publikacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego	521

Wybór piśmiennictwa	531
----------------------------------	------------

Konstytucyjny spór o granice zmian organizacji i zasad działania Trybunału Konstytucyjnego: czerwiec 2015 – marzec 2016.

Materiały źródłowe. Spis dokumentów	535
--	------------

O Autorach	559
-------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPCz – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1137)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- prezydencki projekt ustawy o TK – projekt nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym wniesiony dnia 10 lipca 2013 r. przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego (Sejm VII kadencji, druk sejmowy nr 1590)
- projekt ustawy nowelizującej, poselski projekt nowelizacji – projekt ustawy z dnia 13 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o TK z 2015 r. (Sejm VIII kadencji, druk sejmowy nr 12)
- projekt drugiej ustawy nowelizującej, poselski projekt drugiej nowelizacji – projekt ustawy z 15 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o TK z 2015 r. (Sejm VIII kadencji, druk sejmowy nr 122)
- p.u.s.a. – ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1066)
- p.u.s.p. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 133 z późn. zm.)
- regulamin Sejmu – uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: M. P. z 2012 r. poz. 32 z późn. zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47)

ustawa/nowela grudniowa, grudniowa ustawa nowelizująca	–	ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2217)
ustawa/nowela listopadowa, listopadowa ustawa nowelizująca	–	ustawa z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1928 z późn. zm.)
ustawa o SN	–	ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1254)
ustawa o TK z 1997 r.	–	ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 z późn. zm.)
ustawa o TK z 2015 r.	–	ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 293)
ustawa o TK z 2016 r.	–	ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157)

Inne skróty

BAS	–	Biuro Analiz Sejmowych
ETPCz	–	Europejski Trybunał Praw Człowieka
HFPC	–	Helsińska Fundacja Praw Człowieka
KRRP	–	Krajowa Rada Radców Prawnych
KRS	–	Krajowa Rada Sądownictwa
MTK	–	Międzynarodowy Trybunał Karny
MTS	–	Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości
N	–	Nowoczesna
NRA	–	Naczelna Rada Adwokacka
NSA	–	Naczelny Sąd Administracyjny
OTK-A	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
OTK ZU	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy
PG	–	Prokurator Generalny
PiS	–	Prawo i Sprawiedliwość
PO	–	Platforma Obywatelska
PSL	–	Polskie Stronnictwo Ludowe
RPO	–	Rzecznik Praw Obywatelskich
SLD	–	Sojusz Lewicy Demokratycznej
SN	–	Sąd Najwyższy
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

WPROWADZENIE

Po 25 latach od rozpoczęcia transformacji ustrojowej wydawało się, że podstawowe zasady konstytucyjne oraz mechanizmy ich sądowej ochrony są w Polsce ugruntowane. Obecny kryzys stawia pod znakiem zapytania realizację tych zasad i mechanizmów. Oddajemy do rąk czytelnika publikację dokumentującą najgłębszy kryzys konstytucyjny III RP. Związany był on początkowo z wyborem sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Stosunkowo szybko przekształcił się jednak w kryzys dotyczący ustrojowych podstaw działania Trybunału i braku możliwości sprawowania przez Trybunał jego podstawowych konstytucyjnych zadań.

Poszukiwanie wszystkich źródeł kryzysu konstytucyjnego wymagałoby analiz prowadzonych na wielu płaszczyznach przez przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych. Celem niniejszego opracowania jest nie tyle odpowiedź na pytanie, co było przyczyną kryzysu, co raczej udokumentowanie jego przebiegu. Pierwsze jego symptomy uwidoczniły się w trakcie prac nad ustawą z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym. Początkowo przebiegały one podobnie jak prace prowadzone nad obowiązującą poprzednio ustawą z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym. Prace zostały zainicjowane w Trybunale Konstytucyjnym. Propozycje legislacyjne sformułowane w Trybunale zostały w większości zaakceptowane przez Prezydenta, który wystąpił z inicjatywą ustawodawczą. Trudno w chwili obecnej odpowiedzieć na pytanie, dlaczego w Sejmie VII kadencji prace nad projektem ustawy trwały ponad dwa lata. Przyspieszenie tych prac nastąpiło dopiero w marcu 2015 r. Uchwalenie ustawy, prace w Senacie oraz podpisanie przez Prezydenta przypadły na okres kampanii wyborczej. Istotne znaczenie dla kryzysu konstytucyjnego miała propozycja wprowadzenia do ustawy art. 137, mająca stworzyć ówczesnemu Sejmowi możliwość wyboru sędziów na stanowiska opróżnione w okresie prac Sejmu kolejnej kadencji. Dlatego też punktem wyjścia naszego raportu jest przedstawienie prac nad art. 137 ustawy z dnia 25 czerwca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym. Raport zamyka przedstawienie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2016 r.

Raport obejmuje zagadnienia związane z przygotowaniem, uchwaleniem oraz oceną zgodności z Konstytucją ustaw z dnia 13 listopada 2015 r. oraz z dnia 22 grudnia 2015 r. nowelizujących ustawę o Trybunale Konstytucyjnym. Celem raportu jest dokumen-

tacja kryzysu konstytucyjnego, swego rodzaju studium przypadku, prezentacja motywów i *ratio* regulacji, a także pokazanie praktyki legislacyjnej oraz przesłanek podejmowania decyzji prawodawczej przez Sejm oraz przesłanek i konsekwencji wyroków Trybunału Konstytucyjnego. Celem raportu jest również ukazanie jakości prawniczych argumentów, pojmowanie standardów państwa prawa oraz kultury politycznej.

Pierwszy tom to opracowania autorskie, opisujące przebieg procesu legislacyjnego i procesu orzeczniczego TK. Prezentujemy najważniejsze sporne problemy uchwalanych regulacji oraz aktualne stanowisko TK w sprawie jego pozycji ustrojowej, statusu sędziów TK, zasad organizacji i działania. Poszczególne rozdziały opierają się na podobnym schemacie prezentacji poszczególnych zagadnień: prezentacja prac legislacyjnych, stanowisk uczestników sporu przez TK, postępowania w TK oraz omówienie skutków jego wyroków. Prezentujemy też ekspertyzy sporządzone na potrzeby rządu, Sejmu oraz innych uczestników postępowania, które stanowiły uzasadnienie dla podejmowanych decyzji prawodawczych lub następcze usprawiedliwienie decyzji już podjętych. W poszczególnych rozdziałach wyodrębnione zostało *ratio legis* poszczególnych zmian, dotyczące ich wątpliwości konstytucyjne oraz sposób ich rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny. Niektóre rozdziały, ze względu na specyfikę omawianych zagadnień, charakteryzują się bardziej złożoną strukturą.

Integralną częścią raportu jest jego tom drugi, zawierający dostępne w domenie publicznej dokumenty i materiały wytworzone w związku z uchwalaniem i oceną konstytucyjności wskazanych wyżej ustaw. Staraliśmy się zgromadzić wszystkie materiały, gdyż dopiero zebranie ich w jednym miejscu i powiązanie z zagadnieniami analizowanymi w pierwszym tomie raportu umożliwi ukazanie dynamiki zmian, ich intensywności i zakreszenie pełnego katalogu problemów związanych z kryzysem konstytucyjnym. Ze względu na objętość zgromadzonych materiałów tom drugi dostępny będzie tylko w formie elektronicznej.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2016 r. i jego następstwa wyznaczają istotną cezurę sporów toczonych wokół Trybunału Konstytucyjnego. Spory te ujawniają wszystkie zasadnicze problemy konstytucyjne składające się na obecny kryzys ustrojowy. Dlatego też wyznaczają one ramy czasowe naszego raportu. Zdajemy sobie jednak sprawę, że kryzys konstytucyjny wykracza poza te ramy i z pewnością konieczne będzie dalsze jego dokumentowanie.

Piotr Radziewicz

Piotr Tuleja

KALENDARIUM WYDARZEŃ

11.07.2013	Prezydent wniósł do Sejmu projekt ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Założenia projektu przygotowywał zespół pod kierownictwem Prezesa Trybunału. W skład zespołu wchodził m.in. sędziowie w stanie spoczynku
29.08.2013	Sejm rozpoczął prace nad projektem ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
10.05.2015	Pierwsza tura wyborów prezydenckich, którą wygrywa Andrzej Duda
12.05.2015	Podczas prac legislacyjnych w komisji zostaje zgłoszony przepis przejściowy (art. 135, później oznaczony jako art. 137), który przewiduje termin na zgłoszenie kandydatów na stanowiska 5 sędziów Trybunału, zastępujących sędziów, których kadencje upływały w 2015 r.
24.05.2015	Druga tura wyborów prezydenckich. Andrzej Duda zostaje wybrany na urząd Prezydenta RP
27.05.2015	Sejm uchwała ustawę z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym
25.06.2015	Sejm rozpatrzył poprawki Senatu
21.07.2015	Prezydent podpisał ustawę o Trybunale Konstytucyjnym
06.08.2015	Urząd Prezydenta RP obejmuje Andrzej Duda
30.08.2015	Nowa ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym wchodzi w życie
08.10.2015	Sejm wybiera 5 sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Romana Hausera, Andrzeja Jakubckiego, Krzysztofa Ślebzaka, Bronisława Sitka, Andrzeja Sokalę)
23.10.2015	Grupa posłów PiS składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności części przepisów ustawy o TK z dnia 25 czerwca 2015 r., w tym jej art. 137
25.10.2015	Wybory parlamentarne, w których PiS uzyskuje 37,58% głosów (235 miejsc w Sejmie)
06.11.2015	Upływają kadencje 3 sędziów Trybunału: Marii Gintowt-Jankowicz, Wojciecha Hermelińskiego i Marka Kotlinowskiego
10.11.2015	Grupa posłów PiS cofa z Trybunału Konstytucyjnego wniosek z dnia 23 października 2015 r. o kontrolę konstytucyjności przepisów ustawy o TK z dnia 25 czerwca 2015 r.
12.11.2015	Pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu

13.11.2015	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
17.11.2015	Grupa posłów PO i posłów PSL składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności części przepisów ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 25 czerwca 2015 r., w tym jej art. 137. Wniosek jest tożsamy z wnioskiem grupy posłów wycofanym dnia 10 listopada 2015 r.
17.11.2015	Skierowanie przez Sejm projektu ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym do pierwszego czytania
19.11.2015	Sejm uchwała ustawę z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
20.11.2015	Senat nie zgłasza poprawek do ustawy, która zostaje przekazana Prezydentowi RP do podpisu
20.11.2015	Prezydent podpisuje ustawę z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Tego samego dnia ustawa zostaje ogłoszona w Dzienniku Ustaw
23.11.2015	Grupa posłów PO składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności ustawy z dnia 19 listopada 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Wniosek w tej samej sprawie w kolejnych dniach składają: Rzecznik Praw Obywatelskich, Krajowa Rada Sądownictwa, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
25.11.2015	Głosami posłów PiS i posłów Kukiz'15 Sejm podejmuje uchwały o stwierdzeniu nieważności uchwał Sejmu z dnia 8 października 2015 r. o wyborze sędziów Trybunału
25.11.2015	Umorzenie postępowania z wniosku grupy posłów PiS, który został cofnięty dnia 10 listopada 2015 r. (postanowienie o sygn. K 29/15)
26.11.2015	Sejm uchwała poprawkę do art. 30 Regulaminu Sejmu, dotyczącą m.in. procedury wyboru sędziego Trybunału przez Sejm
30.11.2015	Trybunał Konstytucyjny wydaje postanowienie zabezpieczające wniosek grupy posłów PO i grupy posłów PSL z dnia 17 listopada 2015 r.
02.12.2015	Upływa kadencja sędziego Trybunału Zbigniewa Cieślaka
02.12.2015	Sejm podejmuje uchwały o wyborze 5 sędziów Trybunału (Henryka Cicha, Lecha Morawskiego, Mariusza Muszyńskiego, Julii Przyłębskiej, Piotra Pszczółkowskiego)
Noc z 02 na 03 12.2015	Prezydent RP odbiera ślubowanie od 4 sędziów Trybunału (Henryka Cicha, Lecha Morawskiego, Mariusza Muszyńskiego, Piotra Pszczółkowskiego)
03.12.2015	Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok w sprawie z wniosku złożonego dnia 17 listopada 2015 r. (wyrok o sygn. K 34/15)
04.12.2015	Grupa posłów PO składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności uchwał Sejmu unieważniających wybór sędziów Trybunału dokonany przez Sejm VII kadencji i uchwał Sejmu powołujących na ich miejsca nowych sędziów Trybunału
08.12.2015	Upływa kadencja sędziego Trybunału Teresy Liszcz
09.12.2015	Prezydent RP odbiera ślubowanie od sędziego Trybunału Julii Przyłębskiej
09.12.2015	Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok w sprawie z wniosku złożonego dnia 23 listopada 2015 r. (wyrok o sygn. K 35/15)

10.12.2016	Pismo Szefa Kancelarii Rady Ministrów Beaty Kempy do Prezesa Trybunału informujące o wstrzymaniu publikacji w Dzienniku Ustaw wyroku o sygn. K 34/15 ze względu na jego wydanie w nieprawidłowym składzie i w konsekwencji jego nieważność z mocy prawa
11.12.2016	Pismo Prezesa Trybunału do Premier Rady Ministrów Beaty Szydło w reakcji na pismo Szefa Kancelarii Rady Ministrów Beaty Kempy z dnia 10 grudnia 2015 r., w którym Prezes Trybunału ponowił zarządzenie o ogłoszeniu wyroku o sygn. K 34/15
15.12.2015	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
17.12.2015	Posłowie Kukiz'15 i PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy o zmianie Konstytucji, dotyczący m.in. wygaszenia kadencji urzędujących sędziów Trybunału i powiększenia składu Trybunału Konstytucyjnego do 18 sędziów
17.12.2015	Odbywa się pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
22.12.2015	Sejm uchwała ustawę z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
24.12.2015	Senat nie zgłasza poprawek do ustawy. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym zostaje skierowana do Prezydenta RP
28.12.2015	Prezydent RP podpisuje ustawę z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Tego samego dnia ustawa zostaje ogłoszona w Dzienniku Ustaw i wchodzi życie (bez <i>vacatio legis</i>)
29.12.2015	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. W kolejnych dniach wniosek w tej samej sprawie wnoszą: grupa posłów PO, grupa posłów Nowoczesnej i PSL, Rzecznik Praw Obywatelskich i Krajowa Rada Sądownictwa
07.01.2016	Trybunał Konstytucyjny umarza postępowanie zainicjowane wnioskiem z dnia 4 grudnia 2015 r. (postanowienie o sygn. U 8/15)
12.01.2016	Prezes Trybunału dopuszcza do pełnienia obowiązków sędziego i przydziela sprawy sędziemu Trybunału Julii Przyłębskiej i sędziemu Trybunału Piotrowi Pszczołkowskiemu
13.01.2016	Komisja Europejska uruchamia procedurę kontroli praworządności wobec Polski
09.03.2016	Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok w sprawie z wniosku złożonego dnia 29 grudnia 2015 r. (wyrok o sygn. K 47/15)
11.03.2016	Opinia Komisji Weneckiej wydaje opinię na temat kryzysu konstytucyjnego w Polsce
14.04.2016	Sejm wybiera sędziego Trybunału Zbigniewa Jędrzejewskiego
27.04.2016	Upływa kadencja sędziego Trybunału Mirosława Granata
29.04.2016	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt nowej ustawy o Trybunale Konstytucyjnym
01.06.2016	Komisja Europejska przyjmuje negatywną opinię na temat demokracji i praworządności w Polsce
07.07.2016	Sejm uchwała ustawę z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
21.07.2016	Senat zgłasza poprawki do ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym

22.07.2016	Sejm przyjmuje część poprawek Senatu. Ustawa została przekazana Prezydentowi RP
27.07.2016	Komisja Europejska publikuje zalecenia w sprawie systemowego zagrożenia dla państwa prawa w Polsce
30.07.2016	Prezydent podpisuje nową ustawę z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
01.08.2016	Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym zostaje ogłoszona w Dzienniku Ustaw
02.08.2016	Grupa posłów PO, grupa posłów Nowoczesnej oraz Rzecznik Praw Obywatelskich składają w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
05.08.2016	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego złożył w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
11.08.2016	Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok w sprawie z wniosku złożonego dnia 2 sierpnia 2016 r. (wyrok o sygn. K 39/16). Wyrok zostaje wydany jeszcze w trakcie <i>vacatio legis</i> ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
16.08.2016	Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym wchodzi w życie
16.08.2016	Ogłoszenie w Dzienniku Ustaw 21, a w Monitorze Polskim 3 nieopublikowanych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego z wyjątkiem wyroków zapadłych w sprawach o sygn. K 47/15 i K 39/16
15.09.2016	Umorzenie postępowania z wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w sprawie K 43/16
12.08.2016	Grupa posłów Nowoczesnej i PO składa w Trybunale Konstytucyjnym wniosek o kontrolę konstytucyjności przepisu ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym dotyczącego procedury wyboru kandydatów na Prezesa i Wiceprezesa Trybunału
30.09.2016	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
14.10.2016	Opinia Komisji Weneckiej na temat ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym
26.10.2016	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym
04.11.2016	Sejm uchwalił ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
07.11.2016	Trybunał Konstytucyjny wydaje wyrok w sprawie z wniosku złożonego dnia 12 sierpnia 2016 r. (wyrok o sygn. K 44/16)
24.11.2016	Posłowie PiS wnoszą do Sejmu projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
30.11.2016	Sejm uchwała ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
2.12.2016	Senat nie wnosi poprawek do ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz do ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Obie ustawy przekazano Prezydentowi

13.12.2016	Sejm uchwalił ustawę – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
19.12.2016	Prezydent podpisuje ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Tego samego dnia wszystkie 3 ustawy zostają ogłoszone w Dzienniku Ustaw
19.12.2016	Upływa kadencja Prezesa Trybunału Andrzeja Rzeplińskiego
20.12.2016	Traci moc obowiązującą ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (z wyjątkiem przepisu dotyczącego Biura Trybunału) oraz wchodzi w życie część przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym i ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego
20.12.2016	Prezydent powierza sędziemu Trybunału Julii Przyłębskiej pełnienie obowiązków Prezesa Trybunału
21.12.2016	Prezydent powołuje sędziego Trybunału Julię Przyłębską na stanowisko Prezesa Trybunału
29.12.2016	Ogłoszenie w Dzienniku Ustaw 15 nieopublikowanych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego z wyjątkiem wyroku zapadłego w sprawie o sygn. K 44/16
03.01.2017	Wchodzi w życie pozostała część przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (z wyjątkiem regulacji dotyczących Kancelarii Trybunału i Biura Służby Prawnej Trybunału) oraz ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego

KRYTERIA ORAZ PROCEDURA WYBORU SĘDZIEGO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

1. Kryteria oraz procedura wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r.¹

1.1. Proces ustawodawczy

1.1.1. Projekt ustawy

Zagadnienie kryteriów oraz procedury wyboru sędziego Trybunału było jednym z motywów przystąpienia do prac nad nową ustawą o Trybunale Konstytucyjnym. Środowiska prawnicze od dawna postulowały wprowadzenie zmian w tym zakresie². Jak stwierdzono w projekcie, Konstytucja w art. 194, art. 195 i art. 196 normuje podstawowe elementy statusu sędziego Trybunału, jednak – ranga i waga urzędu sędziego konstytucyjnego powoduje, że szczególne znaczenie należy przypisać regulacji procedury dezygnowania kandydatów, a następnie wyboru sędziów do Trybunału spośród osób wyróżniających się wiedzą prawniczą. Projektodawca dostrzegał zatem potrzebę ustanowienia optymalnych warunków urzeczywistnienia tego wymagania, czemu służyć miało sprecyzowanie kryteriów kandydowania na stanowisko sędziego TK oraz określenie transparentnej procedury wyłaniania grona osób, spośród których grupy posłów lub Prezydium Sejmu zgłaszać mogą kandydatów na to stanowisko³.

W projekcie zaproponowano więc ustanowienie kryteriów formalnych związanych z możliwością kandydowania na stanowisko sędziego Trybunału, spośród których uwa-

*Jarosław Sułkowski

¹ Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (pierwotny tekst ustawy został opublikowany w Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.).

² Zob. P. Radzewicz, *Zasady i procedura wyboru sędziów polskiego Trybunału Konstytucyjnego*, <http://www.inpris.pl/wazne/omx-monitoring/omx-tk-poprzednie-wyboru/procedura-wyboru-sedziow-tk/>; *Odpowiedzi na Ankiety konstytucyjną* (w:) B. Banaszak, J. Zbieranek, *Ankieta konstytucyjna*, Warszawa 2011.

³ Uzasadnienie projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, Sejm VII kadencji, druk 1590, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=1590>.

gę zwraca ustanowienie kryterium wieku kandydata, sprecyzowanie kryteriów wiedzy i doświadczenia prawniczego (zarówno praktycznego, jak i naukowego). Istotnym *novum* było ustalenie zasady czteroletniej karencji do ubiegania się o urząd sędziego konstytucyjnego przez osoby sprawujące mandat posła lub senatora, co miało stworzyć dystans czasowy przyszłego sędziego konstytucyjnego od jego działalności prawotwórczej, której rezultaty często bywają następnie przedmiotem badania w Trybunale.

Propozycja przedstawiona przez Prezydenta przewidywała, że sędzią Trybunału może być osoba, która wyróżnia się wiedzą prawniczą oraz ma obywatelstwo polskie; pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych; jest nieskazitelnego charakteru; ukończyła wyższe studia prawnicze w Polsce lub zagraniczne uznane w Polsce i uzyskała tytuł magistra; jest zdolna, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału; w dniu wyboru ma ukończone 40 lat⁴; przez co najmniej 10 lat pracowała na stanowisku sędziego, prokuratora lub wykonywała w Rzeczypospolitej Polskiej zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza albo zajmowała stanowiska w instytucjach publicznych związane z tworzeniem lub stosowaniem prawa, przy czym ten ostatni wymóg nie dotyczył osoby posiadającej tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych, zatrudnionej w uczelni lub jednostce naukowej (art. 18 projektu ustawy o TK z 2015 r.). Dodatkowo przepis ten dopuszczał kandydowanie na stanowisko sędziego Trybunału osób sprawujących mandat posła, senatora lub posła do Parlamentu Europejskiego, jeżeli w dniu wyboru upłynęły co najmniej 4 lata od wygaśnięcia mandatu.

Znacznej modyfikacji – w porównaniu z ustawą o TK z 1997 r.⁵ – uległa procedura wyboru sędziego. Zachowane zostało, co oczywiste, uprawnienie Sejmu do dokonania wyboru sędziego, ale znacznemu poszerzeniu uległa grupa podmiotów zgłaszających osoby, spośród których mogli być następnie zgłaszani kandydaci na sędziego Trybunału. Uprawnienie to uzyskały: grupa co najmniej 15 posłów, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego; Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego; Krajowa Rada Sądownictwa, Krajowa Rada Prokuratury; właściwe ogólnokrajowe organy samorządu zawodowego adwokatów, radców prawnych oraz notariuszy; rady wydziałów prawa uczelni uprawnione do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych, rada naukowa Instytutu Nauk Prawnych i Komitet Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz Komisja Prawnicza Polskiej Akademii Umiejętności. Prawo zgłaszania kandydatów na sędziego Trybunału, spośród osób umieszczonych na liście, przysługiwało Prezydium Sejmu oraz grupie co najmniej 50 posłów.

Projekt przewidywał także dość precyzyjnie określony „kalendarz wyborczy” obsady stanowiska sędziego Trybunału. Procedura wyborcza, z pewnym uproszczeniem, miała

⁴ Wymóg wieku był zastrzeżony do sędziów Trybunału wybieranych na to stanowisko po dniu wejścia w życie ustawy (art. 135 projektu ustawy o TK z 2015 r.).

⁵ Ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 z późn. zm.; dalej: ustawa o TK z 1997 r.).

trwać pół roku – termin ten rozpoczynał swój bieg sześć miesięcy przed upływem kadencji sędziego Trybunału.

1.1.2. Prace ustawodawcze w Sejmie

Projekt ustawy został poddany ocenom eksperckim. W opiniach sporządzonych do projektu tylko w jednym przypadku zwrócono uwagę na to, że rozbudowa w ustawie procedury wyborczej sędziego Trybunału może wywoływać wątpliwości ze względu na autonomię regulaminową Sejmu – jak wskazali A. Herbet i M. Laskowska, „[w]łączenie zewnętrznych względem Sejmu podmiotów w procedurę preselekcji kandydatów na sędziego Trybunału nasuwa zasadnicze zastrzeżenia, jako prowadzące do obejścia wyłączności kompetencyjnej wspomnianej izby parlamentu. Z rozpatrywanym zagadnieniem łączy się jeszcze jeden dylemat, którego źródłem jest sposób ujęcia w art. 197 Konstytucji materii przekazanej do ustawowego uregulowania. Zgodnie z tym przepisem, ustawa ma określać organizację Trybunału i tryb postępowania przed nim. Ustrojodawca nie wymienił w tym katalogu «sposobu wyboru» sędziów Trybunału, jak przykładowo uczynił to w odniesieniu do członków Krajowej Rady Sądownictwa (art. 187 ust. 4 Konstytucji). Zważywszy, że ustawa jest tzw. samoistnym źródłem prawa (niewymagającym szczegółowej delegacji do jej wydania), można byłoby dyskutować, czy podniesiona okoliczność może być jakimkolwiek argumentem w prowadzonych rozważaniach. Wynik tej dyskusji zdaje się jednak przesądzony, jeśli wziąć pod uwagę treść art. 112 Konstytucji, wyrażającego zasadę autonomii regulaminowej Sejmu. W efekcie trzeba przyjąć, że zarezerwowany dla Sejmu (cieszącego się autonomią w obszarze normowania wewnętrznych procedur działania) wybór sędziów Trybunału nie powinien być poddawany na mocy ustawy ingerencjom ze strony zewnętrznych względem niego organów i instytucji”⁶.

W toku dalszych prac nad ustawą podnoszono między innymi kwestię wkraczania przez ustawę w materię regulaminową Sejmu. W opinii prawnej dr Marzena Laskowska – naczelnik Wydziału Postępowañ przed Trybunałem Konstytucyjnym w Biurze Analiz Sejmowych podniosła: „Jakkolwiek ujęta w projekcie ustawy procedura zgłaszania kandydatów na sędziego Trybunału Konstytucyjnego oraz wyboru sędziego Trybunału Konstytucyjnego w dużej mierze pozostaje taka sama, jak obecnie, istotne zmiany dotyczą terminów zgłaszania kandydatów na sędziego Trybunału (zgodnie z art. 19 ust. 2 wnioszek w tej sprawie należy złożyć nie później niż 3 miesiące przed dniem upływu kadencji, zaś jak wskazuje art. 136 w okresie przejściowym – 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy). Nasuwa to konieczność dokonania modyfikacji regulaminu Sejmu w zakresie, w jakim zawarte w nim postanowienia (art. 30 ust. 3 pkt 1

⁶ Zob. A. Herbet, M. Laskowska, *Opinia prawna dotycząca przedstawionego przez Prezydenta RP projektu ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (druk nr 1590)*, Warszawa 28 listopada 2013 r., dokument dostępny na stronie internetowej Kancelarii Sejmu, [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/9B8DA73A928E279BC1257BF3003CE8C4/\\$file/i2229-13_.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk7.nsf/0/9B8DA73A928E279BC1257BF3003CE8C4/$file/i2229-13_.rtf), s. 15.

Publikacja jest poświęcona nowelizacjom ustawy z 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym. Dokumentuje prace legislacyjne oraz postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym dotyczące zmian organizacji i zasad działania sądu konstytucyjnego w latach 2015–2016. Przedstawia szczegółową analizę skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 9 marca 2016 r. (K 47/15) uwzględniającą wszystkie dokumenty źródłowe wydane w trakcie uchwalania kolejnych nowelizacji ustawy o Trybunale Konstytucyjnym oraz kolejnych postępowań przed Trybunałem Konstytucyjnym.

„(...) praca dotyczy sporu konstytucyjnego o zasadniczym znaczeniu ustrojowym, wywołującym ostre kontrowersje tak polityczne, jak i doktrynalne, zarówno w Polsce, jak i za granicą. Uczestnikami tego sporu były (...) wszystkie właściwe organy konstytucyjne w Polsce, a kolejne jego odsłony stanowiły znakomitą ilustrację ogólniejszych procesów zachodzących w ciągu ostatniego roku w Polsce i pogłębiania się kryzysu konstytucyjnego, niemającego precedensu w doświadczeniach po 1989 roku. Nie ulega więc wątpliwości potrzeba naukowego opisywania tych wydarzeń, zarówno z punktu widzenia analiz doktrynalnych, jak i w perspektywie szczegółowej analizy faktów prawnych i politycznych. (...)

Celem autorów raportu było (...) zgromadzenie materiału faktograficznego pozwalającego innym na formułowanie ocen, zwłaszcza w kwestiach konstytucyjnych. Choć materiał ten jest publicznie dostępny, to jednak pozostaje rozrzucony po różnych źródłach urzędowych i przeciętnemu badaczowi niełatwo byłoby go zgromadzić. Co więcej, niektóre materiały, zwłaszcza opinie ekspertów, mają o tyle charakter ulotny, że mogą stopniowo zniknąć z dostępnych informacji internetowych”.

Prof. dr hab. Leszek Garlicki

**Materiały źródłowe powołane w publikacji są dostępne na stronie internetowej:
www.konstytucyjny-spor.wolterskluwer.pl.**

9788381072670 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN: 978-83-8107-267-0

9 788381 072670

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUEWER.PL
WWW.PROFINFO.PL